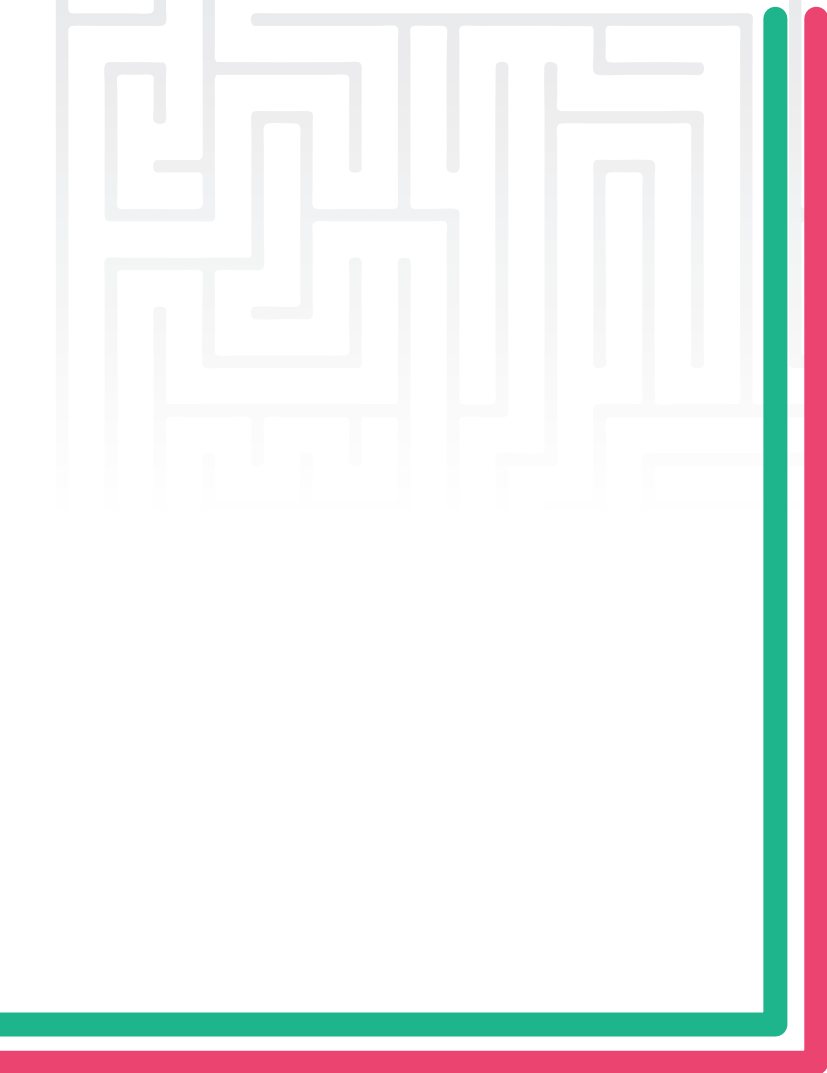

It's up
to you

Bijlage

Onderdeel van
Docentenhandleiding It's up to you

Inhoud

Locaties in de klas	Deel II	pagina 2
Welke keuzes heb je gemaakt	Deel II	pagina 8
Gedragscodes maken	Deel IV	pagina 14
Gedragscodes maken (docentenversie)	Deel IV	pagina 21

Print-klaar

Dit is een print-klare versie van alles wat u nodig heeft om It's up to you te gebruiken.
Veel plezier!

It's up to you

Locaties in de klas

1. Presenteren voor de klas

2. Woonkamer v.h. slachtoffer

3. Twee vrienden op school

It's up to you

4. School directeur

5. Verhoorkamer politie

It's up to you

“Welke keuzes heb je gemaakt?”

In een klas waar de hoofdpersoon een presentatie geeft

“**Welke keuzes heb je gemaakt** zodat je in de klas uitkwam waar je een presentatie geeft? Waarom heb je die keuzes gemaakt? Hoe reageerden de leerkracht en leerlingen in de klas waar je te gast was?”

“**Wat vind je** van dit eindscenario? Hoe voelt het dat je hier uitkwam? Je hebt iets kunnen veranderen aan het pesten. Zijn er toch nog dingen die je anders zou doen?”

“Had je deze **gevolgen verwacht**? Waarom wel of niet?” Vraag hierbij ook reacties van klasgenoten waarom zij andere keuzes hebben gemaakt.

“Wat denk jij dat de andere personages in de film vinden van jouw keuzes? **Leef je eens in**, in de gevoelens van de gepeste jongen, de pester en andere klasgenoten; wat ervaren zij door jouw gedrag? Worden hun eigen keuzes beïnvloed door jouw gedrag? Waarom handelen zij zo?”

In de **woonkamer van het slachtoffer** (met de moeder van het slachtoffer)

“**Welke keuzes heb je gemaakt** zodat je in de woonkamer van het slachtoffer uitkwam? Waarom heb je die keuzes gemaakt?”

“**Wat vind je** van dit eindscenario? Hoe voelt het dat je hier uitkwam? Je hebt niets kunnen veranderen aan het pesten, had je iets anders gekozen als je had geweten wat de gevolgen zouden zijn?”

“Had je deze **gevolgen verwacht**? Waarom wel of niet?” Vraag hierbij ook reacties van klasgenoten waarom zij andere keuzes hebben gemaakt.

“Wat denk jij dat de andere personages in de film vinden van jouw keuzes? **Leef je eens in**, in de gevoelens van de gepeste jongen, de pester en andere klasgenoten; wat ervaren zij door jouw gedrag? Worden hun eigen keuzes beïnvloed door jouw gedrag? Waarom handelen zij zo?”

Met **twee vrienden** op school

“**Welke keuzes heb je gemaakt** zodat je bij jouw vrienden uitkwam? Waarom heb je die keuzes gemaakt? Hoe reageerden de vrienden? Wat vind je van hun reactie?”

“**Wat vind je** van dit eindscenario? Hoe voelt het dat je hier uitkwam? Had je iets anders gekozen als je had geweten dat het zo zou lopen?”

“Had je deze **gevolgen verwacht**? Waarom wel of niet? Wat vind je ervan dat er een anti-Facebook/Hyves pagina is aangemaakt?”

De vrienden van de hoofdpersoon vinden dat het slachtoffer tegen een grapje moet kunnen, wat vind jij daarvan?”

“Wat denk jij dat de andere personages in de film vinden van jouw keuzes? **Leef je eens in**, in de gevoelens van de gepeste jongen, de pester en andere klasgenoten; wat ervaren zij door jouw gedrag? Worden hun eigen keuzes beïnvloed door jouw gedrag? Waarom handelen zij zo?”

Bij de **schooldirecteur**

“**Welke keuzes heb je gemaakt** zodat je bij de rector uitkwam? Waarom heb je die keuzes gemaakt?”

“**Wat vind je** van dit eindscenario? Hoe voelt het dat je hier uitkwam? Had je iets anders gekozen als je had geweten dat het zo zou lopen?”

“Had je deze **gevolgen verwacht**? Waarom wel of niet? Had je verwacht dat je bij de rector op het matje moest komen en zelfs geschorst kunt worden? Wat vind je daarvan? Weet je wat het pestprotocol van onze school is?” Vraag hierbij ook reacties van klasgenoten waarom zij andere keuzes hebben gemaakt.

“Wat denk jij dat de andere personages in de film vinden van jouw keuzes? **Leef je eens in**, in de gevoelens van de gepeste jongen, de pester en andere klasgenoten; wat ervaren zij door jouw gedrag? Worden hun eigen keuzes beïnvloed door jouw gedrag? Waarom handelen zij zo?”

Op het **politiebureau**

“**Welke keuzes heb je gemaakt** zodat je op het politiebureau uitkwam? Waarom heb je die keuzes gemaakt?”

“**Wat vind je** van dit eindscenario? Hoe voelt het dat je hier uitkwam? Had je iets anders gedaan als je wist wat de gevolgen zijn?”

“Had je deze **gevolgen verwacht**? Waarom wel of niet? Had je verwacht dat het uploaden van een filmpje strafbaar zou zijn? Wat vind je daarvan?” Vraag hierbij ook reacties van klasgenoten waarom zij andere keuzes hebben gemaakt.

“Wat denk jij dat de andere personages in de film vinden van jouw keuzes? **Leef je eens in**, in de gevoelens van de gepeste jongen, de pester en andere klasgenoten; wat ervaren zij door jouw gedrag? Worden hun eigen keuzes beïnvloed door jouw gedrag? Waarom handelen zij zo?”

It's up to you

Gedragcodes maken

Maak gedragscodes bij:

1. Filmpjes en foto's maken van jezelf en anderen

Toelichting:

Mensen willen graag goed op de foto of op een filmpje staan. Ze willen graag dat hun mooie, goede kanten vastgelegd worden en zijn meestal niet blij als je foto's maakt waar ze bijvoorbeeld dom, slaperig of gek op staan. Wat zou je kunnen doen als je foto's van iemand wilt maken?

Bedenk ook voorbeelden.

Maak gedragscodes bij:

2. Foto's en filmpjes op internet plaatsen

Toelichting:

Je vindt dat je een leuk filmpje of foto gemaakt hebt waar je 'vrienden' opstaan. Kun je dit zomaar op Hyves / Facebook plaatsen? Een foto of filmpje is blijvend, is moeilijk helemaal te verwijderen van het internet en het kan (ongewenst) verspreid worden. Welke afspraken zou je kunnen maken over publicatie van foto's en filmpjes?

Bedenk ook voorbeelden

Maak gedragscodes bij:

3. Plaatsen van je eigen profielinformatie, tweets, krabbels of wiewatwaar's, en status-updates

Toelichting:

Alles wat je op Twitter, Hyves en Facebook schrijft of plaatst, zal nooit meer voor 100% van het Internet verdwijnen. Het kan door anderen opgeslagen worden op hun computer of verspreid worden over het internet. Als er gepest wordt op sociale media kan er bewijs verzameld worden: het slachtoffer of iemand die cyberpesten ziet, kan een chatgesprek, een nare foto of vervelende berichtjes opslaan. Hiermee kan de pester aangepakt worden.

Alles wat op internet schrijft of plaatst, zegt iets over jezelf. Andere mensen krijgen een beeld van je door de dingen die je zet over jezelf of hoe jij reageert op anderen. Als jij een profiel op internet zet waar je goed over na hebt gedacht, kun je veel mensen bereiken. Zoals Esmée Denters bijvoorbeeld!

Bedenk ook voorbeelden

Maak gedragscodes bij:

4. Reageren op andermans blog, foto's, filmpjes, status-updates, krabbels, tweets

Toelichting:

Alles wat je op Twitter, Hyves en Facebook schrijft of plaatst, zal nooit meer voor 100% van het Internet verdwijnen. Het kan door anderen opgeslagen worden op hun computer of verspreid worden over het internet. Je kunt veel positieve dingen bereiken als je vriendelijk bent in het echte leven en op internet. Mensen vinden je aardig en zullen eerder een stapje extra voor jou zetten. Natuurlijk is dat niet de reden waarom je aardig moet zijn, maar samen zorg je er wel voor dat de wereld waarin jij leeft een stukje beter wordt.

Bedenk ook voorbeelden

Maak gedragscodes bij:

5. Accepteren, blokkeren en uitnodigen van klasgenoten en leerkrachten op jouw account

Toelichting:

Als je mensen toestemming geeft om op jouw persoonlijke profiel te komen, of als je delen van je profiel openbaar maakt, kunnen deze mensen een stuk van jouw privéleven zien. Daar moet je je bewust van zijn en goed nadenken welke mensen iets van jou mogen weten. Een grote groep vrienden of volgers zegt niet perse iets over jouw populariteit! Echte vrienden zijn veel belangrijker.

Bedenk ook voorbeelden

Maak gedragscodes bij:

6. Omgaan met andermans digitale eigendom, privacy en het opzetten van accounts voor anderen

Toelichting:

Net zoals in het echte leven, moet je ook op het internet netjes met andermans' spullen omgaan en ieders privacy respecteren. Onder digitaal eigendom vallen: accounts, wachtwoorden, geüploade foto's/filmpjes, de tekst die iemand schrijft. Als je het digitale eigendom van iemand wilt gebruiken, bijvoorbeeld omdat je het een heel goed filmpje vindt of een mooie foto, een mooi gedicht, dan moet je eerst toestemming vragen. Vervolgens moet je de bron (dus waar het vandaan komt) erbij zetten. Ook is een naam iemands privé eigendom. Daar mag je dus niet zomaar gebruik van maken.

Bedenk ook voorbeelden

Gedragcodes maken

Om u een idee te geven van mogelijke gedragcodes, worden enkele voorbeelden genoemd. Deze zijn voor uw achtergrondinformatie bedoeld en vertelt u niet aan de leerlingen. Om de leerlingen de goede richting op te helpen als ze vastlopen, kunt u de denkvragen of uitleg noemen.

A. Filmpjes en foto's maken van jezelf en anderen

- **Toelichting:** Mensen willen graag goed op de foto of op een filmpje staan. Ze willen graag dat hun mooie, goede kanten vastgelegd worden en zijn meestal niet blij als je foto's maakt waar ze bijvoorbeeld dom, slaperig of gek op staan. Wat zou je kunnen doen als je foto's van iemand wilt maken?
- **Voorbeelden:**
  - Vraag eerst toestemming als je een foto of filmpje wilt maken
  - Zorg ervoor jijzelf of anderen leuk op de foto staan.
  - Houd je eigen en elkaars privacy in de gaten
  - Denk na over de verschillende meningen die anderen krijgen over jou of de mensen die op de foto of film staan. Denkvragen: Wat zou je over 5 jaar van deze foto vinden? Wat denkt men over dit filmpje als het op het journaal wordt getoond?
  - Je draagt mooie kleren, houd ze aan op de foto of film! Foto's of filmpjes die erg sexy zijn of waar (bijna) naakte mensen op staan, kunnen schadelijk zijn. (Toelichting: Bijna bloot of naakt foto's en filmpjes van mensen onder de 18 jaar zijn kinderporno. Dus als je een naaktfoto van jezelf of een ander maakt en dit verspreidt, ben jij zelf en de mensen die in het bezit zijn van deze foto, strafbaar.)
  - We zorgen allemaal goed voor spullen om ons heen, ook als we iets filmen. (Dingen vernielen moet je niet doen, maar als het op film staat ben je er gloeiend bij)
  - Probeer een handje te helpen of neem gepaste afstand als er erge dingen gebeuren (maak geen films of foto's van ambulance personeel, politie of iemand die neervalt op straat)

B. Foto's en filmpjes op internet plaatsen

- **Toelichting:** Je vindt dat je een leuk filmpje of foto gemaakt hebt waar je 'vrienden' opstaan. Kun je dit zomaar op Hyves / Facebook plaatsen? Een foto of filmpje is blijvend, is moeilijk helemaal te verwijderen van het internet en het kan (ongewenst) verspreid worden. Welke afspraken zou je kunnen maken over publicatie van foto's en filmpjes?
- **Voorbeelden:**
  - Denk na over welke meningen het beeld oproepen. Pas als je helemaal zeker weet dat het jezelf of anderen niet schaadt, mag je het uploaden. Denkvraag: wat zullen verschillende mensen denken van de persoon die op de film of foto staat, welke indruk wekt het op? Wat wil je over jezelf zeggen? (knap of sexy, slim, vrolijk, gezellig, stoer, sterk) Kan deze foto op de voorpagina van de krant? Mag iedereen op school dit filmpje zien?
  - Vraag altijd toestemming om een foto of filmpje online te zetten.
  - Ook als je strenge privacy-instellingen hebt, moet je nadenken wat je op je profiel plaatst. Andere mensen, die vrienden van jouw vrienden zijn, kunnen de foto's ook zien en als ze echt kwaad willen, kunnen ze het materiaal wél openbaar maken.
  - Verwijder een foto of filmpje als iemand die op het beeld staat, daarom vraagt.

C. Plaatsen van je eigen profielinformatie, tweets, krabbels of wiewatwaar's, en status-updates

- **Toelichting:** Alles wat je op Twitter, Hyves en Facebook schrijft of plaatst, zal nooit meer voor 100% van het Internet verdwijnen. Het kan door anderen opgeslagen worden op hun computer of verspreid worden over het internet. Als er gepest wordt op sociale media kan er bewijs verzameld worden: het slachtoffer of iemand die cyberpesten ziet, kan een chatgesprek, een nare foto of vervelende berichtjes opslaan. Hiermee kan de pester aangepakt worden. Alles wat op internet schrijft of plaatst, zegt iets over jezelf. Andere mensen krijgen een beeld van je door de dingen die je zet over jezelf of hoe jij reageert op anderen. Als jij een profiel op internet zet waar je goed over na hebt gedacht, kun je veel mensen bereiken. Zoals Esmée Denters bijvoorbeeld!
- **Voorbeelden:**
  - Zet in jouw profiel alleen informatie, die de hele wereld over jou mag weten. Jouw adres, e-mailadressen en telefoonnummer kun je op een andere manier geven aan de mensen die het echt nodig hebben.
  - Schrijf positief op jouw sociale media. Anderen denken dan goed over jou en je doet anderen ook een plezier.
  - Denk even na voordat je iets 'post'. Na een tijdje kan blijken dat je toch wat langer na had moeten denken toen je dat heel blij, heel melige, heel verdrietige of heel boze bericht op je profiel zette.
  - Noem andere mensen bij leuke berichten ('mentions'). Dat is leuk voor hen! Denk wel na over hun privacy en vraag eventueel toestemming.
  - Laat je ouders jouw profiel eens zien en praat er thuis ook over. Je ouders kunnen jou gaan volgen, help ze bij het maken van hun eigen profiel. Ze kunnen een hoop van je leren! Het kan tot gevolg hebben dat ze beter snappen dat jij graag op de computer zit of op je mobiel bezig bent; je kunt er alle leuke dingen direct delen met je vrienden.

D. Reageren op andermans blog, foto's, filmpjes, status-updates, krabbels, tweets

- **Toelichting:** Alles wat je op Twitter, Hyves en Facebook schrijft of plaatst, zal nooit meer voor 100% van het Internet verdwijnen. Het kan door anderen opgeslagen worden op hun computer of verspreid worden over het internet. Je kunt veel positieve dingen bereiken als je vriendelijk bent in het echte leven en op internet. Mensen vinden je aardig en zullen eerder een stapje extra voor jou zetten. Natuurlijk is dat niet de reden waarom je aardig moet zijn, maar samen zorg je er wel voor dat de wereld waarin jij leeft een stukje beter wordt.
- **Voorbeelden:**
  - Neem eventjes afstand en denk 10 tellen, 10 minuten of soms langer na. Ergens een nachtje over slapen zorgt ervoor dat je beter reageert.
  - Reageer positief, of positief kritisch. Als het volgens jou onzin of stom is wat een ander schrijft, geef dan ook aan hoe het anders of beter kan.
  - Geef eens een compliment: 'retweet', 'like' of 'respecteer'.
  - Als je iets ziet wat interessant is voor iemand anders die je kent, kun je dit aan hem of haar doorgeven.
  - Schakel een vertrouwenspersoon in als er vervelende dingen gebeuren.
  - Praat met je ouders over wat er op internet gebeurt, de leuke en minder leuke dingen. Laat ze eens zien wat jij allemaal doet en hoe jij contact houdt met bijvoorbeeld je vrienden van vakantie of een familielid uit het buitenland.

E. Accepteren, blokkeren en uitnodigen van klasgenoten en leerkrachten op jouw account

- **Toelichting:** Als je mensen toestemming geeft om op jouw persoonlijke profiel te komen, of als je delen van je profiel openbaar maakt, kunnen deze mensen een stuk van jouw privéleven zien. Daar moet je je bewust van zijn en goed nadenken welke mensen iets van jou mogen weten. Een grote groep vrienden of volgers zegt niet perse iets over jouw populariteit! Echte vrienden zijn veel belangrijker.
- **Voorbeelden:**
  - Denk goed na wie je accepteert op sociale media en accepteer alleen mensen die je kent.
Denkvragen: Zijn leerkrachten ook vrienden? Komen ze bij jou thuis op bezoek, wil je dat ze van jou weten wat je in jouw weekend doet? Is het handig als jij van je leerkracht weet wat hij/zij in het weekend doet?
  - Nodig mensen uit die je echt kent en waarmee je graag contact wilt houden.
Denkvragen: Zijn popsterren, bekende mensen of merken en bedrijven ook échte vrienden? Wees je ervan bewust dat zij, of hun management, nu jouw gegevens kunnen zien.
  - Voel je vrij om vage kennissen of mensen die eigenlijk geen vrienden zijn, te weigeren. Je kunt het hen ook uitleggen waarom je dat doet, bijvoorbeeld door een korte reactie te sturen.
  - Blokkeer of verwijder mensen die je niet vertrouwt.
  - Leer nieuwe mensen kennen via sociale media, maar: (i) Denk na over wie er aan de andere kant zit, is het echt de persoon die hij/zij zegt dat hij/zij is? (ii) Controleer even wie die persoon echt is, door bijvoorbeeld de naam te googlen of er over te praten met vrienden of familie. (iii) Als je een bekende persoon, een merk, politieke partij of bedrijf volgt, kun je leuke informatie krijgen en soms maak je kans op een prijs. Denk er over na dat zij soms acties bedenken, omdat ze daar zelf beter van worden en dat niet doen zodat jij daar wat aan hebt. (iv) Andere mensen kunnen ook zien wie jij volgt en wat jij interessant vindt. Zij kunnen daar een andere mening over hebben. Is het schokkend of discriminerend? Doe het dan niet of ga het gesprek aan.

F. Omgaan met andermans digitale eigendom, privacy en het opzetten van accounts voor anderen

- **Toelichting:** Net zoals in het echte leven, moet je ook op het internet netjes met andermans' spullen omgaan en ieders privacy respecteren. Onder digitaal eigendom vallen: accounts, wachtwoorden, geüploade foto's/filmpjes, de tekst die iemand schrijft. Als je het digitale eigendom van iemand wilt gebruiken, bijvoorbeeld omdat je het een heel goed filmpje vindt of een mooie foto, een mooi gedicht, dan moet je eerst toestemming vragen. Vervolgens moet je de bron (dus waar het vandaan komt) erbij zetten. Ook is een naam iemands privé eigendom. Daar mag je dus niet zomaar gebruik van maken.
- **Voorbeelden:**
  - Als je iets mooi of goed vindt van een ander, mag je het met toestemming en bronvermelding verspreiden en delen op internet.
  - Blijf van andermans' spullen en gegevens af, als hij of zij daar geen toestemming voor geeft.
  - Denk na over andermans' privacy als je zelf dingen zegt of op internet plaatst.
  - Meld het als je ziet dat iemand misbruik maakt van iemand anders' digitale eigendom of privacy.

- Maak en beheer een profiel voor een vereniging waar je lid van bent, als je daar toestemming voor hebt. Je kunt op die manier andere mensen enthousiast maken om ook lid te worden van die club en je draagt een steentje bij aan de communicatie en informatie voor de vereniging zelf.
- Maak geen site of account waar je iemand, een groep of een groepering belachelijk maakt. Bijvoorbeeld: maak geen site tegen mensen met blond haar, maar een account ter promotie van bruin haar.
- Maak en beheer een fansite of –account van een popgroep of artiest. Geef duidelijk aan dat het om een fansite gaat, anders kan het management commentaar geven.
- Maak en beheer een site of account waar je mensen laat samenkomen die bijvoorbeeld in dezelfde klas zitten, dezelfde hobby hebben als jij, of over een goed doel dat je graag extra aandacht wilt geven.
- Als je een site of account maakt voor een vereniging, popster, klas, hobby of goed doel, zorg dan dat je er de juiste informatie op zet en het up-to-date houdt.
- Als je geen tijd meer hebt om een account te beheren en bij te houden, geef het stokje dan door aan een ander of hef het account op.

--o>> Einde van de les <<o---

Log in op www.itsuptoyou.nu om de evaluatie in te vullen.

Bedankt.

Meer jongeren bewustmaken van hun rol in (cyber)pesten?

Deel dit met 1 collega docent.

Één mailtje kan een verschil kan maken.

It's up to you.

Joerie Nijhuis & Tom Peeters

Stichting Reactif

Jongeren zijn onze missie, niet onze markt.

It's up to you is een product van:

Stichting Reactif
Musicalaan 313
3543EC Utrecht

06 1309 2535
www.reactif.nl
info@reactif.nl

Deze **docentenhandleiding** is samengesteld door:

Mijn Kind Online

De website hosting wordt mede mogelijk gemaakt door:

Disclaimer

Ondanks de grote zorg en aandacht die Stichting Mijn Kind Online en Stichting Reactif aan het samenstellen van deze docentenhandleiding hebben besteedt, is het mogelijk dat de gegeven informatie onjuist of onvolledig is. Beide partijen aanvaaren daarom geen enkele aansprakelijkheid voor schade die direct of indirect voortvloeit uit het gebruik van de informatie.